

ZALAI MÚZEUM

Nemzeti
Kulturális
Alap

27

2024
ZALAEGERSZEG

TARTALOMJEGYZÉK

KOSTYÁL LÁSZLÓ:	Köszöntő	7
-----------------	----------------	---

I. SZENTMIHÁLYI IMRE

KISS NÓRA:	Dr. Szentmihályi Imre	9
------------	-----------------------------	---

KISS NÓRA:	Dr. Szentmihályi Imre szakirodalmi munkássága.....	14
------------	--	----

KULCSÁR BÁLINT:	Szentmihályi Imre zalai ősei	17
	<i>Imre Szentmihályi's ancestors in Zala</i>	

GYANÓ SZILVIA:	Szentmihályi Imre és Kerecsényi Edit levelezése.....	33
	<i>Correspondence between Imre Szentmihályi and Edit Kerecsényi</i>	

KARDOS FERENC:	Zalai néprajzi csoportok, tájak Szentmihályi Imre kutatásaiban	45
	<i>Ethnographic groups and regions of Zala in the research of Imre Szentmihályi</i>	

NAGYNÉ BATÁRI ZSUZSANNA:	A Göcseji Falumúzeum és a Szabadtéri Néprajzi Múzeum alapításának körülményei	57
	<i>Circumstances of the foundation of the Göcsej Village Museum and the Hungarian Open Air Museum</i>	

BÍRÓ FRIDERIKA:	Szentmihályi Imre emlékére	75
-----------------	----------------------------------	----

BALOGH BALÁZS:	Tanítványi visszaemlékezés Barabás Jenő Herder-díjas néprajztudósra	77
	<i>Disciple's reminiscence of Jenő Barabás, Herder Prize-winning ethnographer</i>	

II. KOLLÉGÁK

KOSTYÁL LÁSZLÓ:	In memoriam dr. Németh József	85
-----------------	-------------------------------------	----

HAVASI BÁLINT:	Dr. Vándor László 75. születésnapjára.....	89
----------------	--	----

KOVÁCS DALMA:	Köszöntő. Müller Róbert 80 éves.....	91
---------------	--------------------------------------	----

CSÜLLÖG ZSÓFIA:	Petánovics Katalin 85 éves.....	92
-----------------	---------------------------------	----

III. TANULMÁNYOK

BILKEI IRÉN:	Mindennapi élet egy 16. századi castellumban. Az egerszegi vár leltára és számadása 1597-ből 95 <i>Inventory and accounting of the Egerszeg castle from 1597</i>
KANÁSZ VIKTOR:	A bécsi nunciatúra hírei és haditervei Kanizsa 1689–1690-es blokádjáról és visszafoglalásáról 103 <i>News and military plans of the Nunciature in Vienna on the 1689–1690 blockade and recapture of Kanizsa</i>
KULCSÁR BÁLINT:	Verebély László misefai nemes élete és levelei az osztrák örökösödési háborúból, 1742 115 <i>The life of a nobleman from Misefa, László Verebély, and his letters from the War of the Austrian Succession, 1742</i>
MOLNÁR ANDRÁS:	Honvéd hadnagyból városi jegyző: Vöczköndy László életútja (1832–1896) 129 <i>From lieutenant of the army to town clerk: the life of László Vöczköndy (1832–1896)</i>
BEKŐ TAMÁS:	Vak Illés legendája 143 <i>The legend of Illés Vak</i>
CSEH VALENTIN:	A magyar olaj- és gázipar története 1850-től 1920-ig 163 <i>The history of the Hungarian oil and gas industry from 1850 to 1920</i>
PAKSY ZOLTÁN:	Wlassics Gyula és a zalai iskolaügy 187 <i>Gyula Wlassics and the school case in Zala</i>
ISKI SZILVIA:	Aranysárga-kék színek bűvöletében. Négy versenyló a Festeticsek ménéséből 199 <i>Enchanted by golden yellow and blue colors – Four racehorses from the Festetics stud</i>
MEGYERI ANNA:	„Trianon vándorai” A trianoni döntés hatása a Zalaegerszegre került családok életére..... 223 <i>Wanderers of Trianon. The impact of the Trianon decision on the lives of families in Zalaegerszeg</i>
BAKONYI PÉTER:	Nemzetiszocialista pártok Nagykanizsán 1934–1939..... 249 <i>National Socialist parties in Nagykanizsa 1934–1939</i>
KOSTYÁL LÁSZLÓ:	Laczkó Gyula, XI. Piusz pápa és Apponyi Albert festője 273 <i>Gyula Laczkó, the painter of Pope Pius XI and Albert Apponyi</i>
GYANÓ SZILVIA:	Fehér János és Kovács János faragásai a néprajzi gyűjteményben. Adalékok a dunántúli pásztorművészet kutatásához 291 <i>Carvings by János Fehér and János Kovács in the ethnographic collection. Additions to the research of Transdanubian pastoral art</i>

IV. GYŰJTEMÉNY

- HAÁSZ GABRIELLA: 125 esztendő
Tárgyak és történetek a Balatoni Múzeum első gyűjteményeiből..... 299
125 years – Objects and stories from the first collection of Balaton Museum
- NÉMETH PÉTER: Egy hányatott sorsú gyűjtemény.
A Balatoni Múzeum természettudományi gyűjteményének története..... 309
An ill-fated collection.
The history of the Natural History Collection of the Balaton Museum

V. MŰHELY

- HORVÁTH IMRE Újból szól a 228 éves Klügel orgona..... 319
The 228 years old Klügel organ sound again

VI. RÉGÉSZET

- KOVÁCS DALMA: Betegségek a római kori Pannoniában. A Sopianae/Pécs Apáca utca 13. számú
római temető részlet csontanyagának patológiai vizsgálata tükrében..... 339
Diseases in Roman Pannonia. A Pathological Study of Skeletal Remains
from the Roman Cemetery at 13 Apáca Street, Pécs (Sopianae)
- NÉMETH ROLAND – HAVASI BÁLINT: Kora császárkori temetkezések Alsópáhok határában 359
Early imperial graves near Alsópáhok
- TÓTH ENDRE: Szent István kürtje Zalaváron..... 391
The Horn of Saint Stephen in Zalavár
- TUGYA BEÁTA: Csonttűlők Nagyrecse–Tüskevári dűlő 13–16. századi csontanyagából..... 403
Bone Anvils from the 13th–16th Century Bone Material of Nagyrecse–Tüskevári dűlő
- HANGODI LÁSZLÓ: Gyíksárkány, veresbarátok, ásott kincs.
A néphagyomány legendái a nyugati Balaton-felvidék monasztrológiájában..... 411
Lizard Dragon, Red Friars, Buried Treasure.
Legends of Folk Tradition in the Monasteryology of the Western Balaton Highland

VII. KIÁLLÍTÁSOK

- MOLNÁR CSENGE: Egy vállusi summásasszony mesevilága.
Módszertani elvek és eszközök egy népmesecsokor élményalapú bemutatásához.... 423
The fairytale world of a field worker woman from Vállus. Methodological principles
and tools for the experimental presentation of a collection of folk tales
- KARDOS LAURA: „Pazar fény és előkelő egyszerűség kellemes vegyüléke”
A keszthelyi Festetics-kastély enteriőrkiállításának új termei 437
„A pleasant combination of sumptuous light and classy simplicity”
The new rooms of the interior exhibition of the Festetics Castle in Keszthely
- BÉRES KATALIN: A Nőnek lenni akkor című időszaki kiállításunkról..... 455
About our temporary exhibition „Being a Woman Then”

Kanász Viktor

A bécsi nunciatúra hírei és haditervei Kanizsa 1689–1690-es blokádjáról és visszafoglalásáról¹

Kanizsa visszafoglalásának és a felszabadító háborúknak a jeles kutatója, Szita László 1994-ben a következőket írta: „*A korszakot tárgyaló magyar munkák a kanizsai »blokádháborút« csupán röviden, utalásszerűen említik. Nem mintha jelentőségét nem látnák, hanem inkább azért maradt nagyon sok történelmi részlet homályban, mert a primer források bécsi, bádeni, vatikáni levéltárakban fekszenek.*”² A bécsi és badeni, valamint a további ausztriai források kiaknázása az előző évtizedekben megtörtént, a vatikáni, azon belül is a nunciatúrai iratanyag áttekintése viszont még váratott magára. Ez annak tükrében meglepő, hogy az elmúlt években az egyre rendszeresebb és kiterjedtebb magyar vonatkozású észak-itáliai, valamint a vatikáni történelmi kutatások jóvoltából nagy számban fedeztek fel Kanizsa történetével kapcsolatos hungarika-forrásokat. A kutatás látóterébe azonban elsősorban a késő középkor és kora újkor került, ezen belül is – nagyrészt a szentszéki és itáliai érintettség révén – kiemelt prioritást élvez az 1601. évi ostrom, melynek során a keresztény hadak sikertelenül kísérelték meg felszabadítani az előző évben elesett, nemzetközileg is számon tartott végvárat. E két év hadi eseményei, valamint a Kanizsa alatt harcoló pápai seregek története régóta ismert, s az elmúlt időkben egyre hangsúlyosabb a magyar³ és nemzetközi⁴ szakirodalomban.

Ugyanakkor eddig nem került vizsgálat alá az, hogy Róma Kanizsával kapcsolatos érdeklődése a két ostromot követő 90 évben csökkent, illetve megszűnt-e. A szentszék figyelmének egyik legjobb fokmérője a bécsi udvarba rendelt szentszéki nunciatúrák tevékenységében, elsősorban az általuk az Örök Városba küldött rendszeres jelentések tartalmában mérhető le. Jelen tanulmányban Kanizsa visszafoglalásának szentszéki visszhangját mutatom be a bécsi nunciatúra jelentéseinek és haditerveinek tükrében.

Róma és Magyarország felszabadítása

A tizenöt éves háború korszakát követően a pápaság figyelme XI. Ince pontifikátusa (1676–1689) során fordult ismét jelentős mértékben a magyarországi hadszíntér felé. Az Odescalchi-pápa kiemelt fontosságot tulajdonított az oszmánok magyarországi kiűzésének, s ehhez különösen jelentős anyagi és diplomáciai segítséget nyújtott, valamint 1684-ben összekovácsolta azt a Szent Ligát, amely a pápaság, Velence, Lengyelország és a Habsburg Monarchia szövetségében szerte a régióban sikeresen vette fel a küzdelmet a török csapatokkal.⁵ A pápa ezirányú tevékenysége tehát alapjaiban járult hozzá Buda 1686-os visszafoglalásához, valamint közvetve Kanizsa megszerzéséhez is.

Kanizsa megszerzését azonban XI. Ince már nem

¹ A szerző a HUN-REN PPKE-PTE Fraknoi Vilmos Római Történelmi Kutatócsoport tudományos munkatársa, valamint a HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum kutatója.

² Szita 1994, 52.

³ Átfogóan: Kanász 2021. Lásd még: Szovák 2018, 193–209.; Kruppa 2019, 139–149., Kruppa 2020; Kovács 2022. A vatikáni kutatások historiográfiájára vonatkozóan: Tusor 2022.

⁴ Például: Norton 2017; Brunelli 2018, Brunelli 2021.

⁵ Gazdag szakirodalommal: Tusor 2004, 66–74., Tusor 2016, 80–86.; Merlani 2023.

érhette meg. 1689-ben elhunyt, utóda VIII. Sándor (1689–1691) lett. Az új pápa pontifikátusa törést hozott a Habsburg–szentszéki kapcsolatok terén, ugyanis – habár szíven viselte a török-ellenes küzdelmek alakulását – elődjéhez képest jóval kisebb mértékben támogatta az oszmánok elleni háborút, s az erre szánt pénzsegélyeket is a minimálisra csökkentette, miközben Lipót császár helyett inkább a francia királlyal igyekezett jobb kapcsolatot kialakítani. Mindez feszült viszonyt eredményezett a pápa és a császár között. A kapcsolatok romlásának eszkálicióját jól mutatja, hogy 1690 végén Lipót a követét is hazahívatta Rómából.⁶

Akár barátságos, akár pedig hidegebb viszony állt fenn Bécs és Róma között, a szentszék bécsi nunciátúrája XI. Ince és VIII. Sándor idején is folyamatosan, nagyjából heti rendszerességgel küldte jelentéseit az Örök Városba, melyekben az egyházi vonatkozású ügyek mellett a hadszíntérről érkező legfrissebb híradások közléséről, összegzéséről sem feledkezett meg. Ennek köszönhetően értesült Róma a bécsi nuncius Kanizsával kapcsolatos haditerveiről, valamint a vár tényleges blokádjának és elfoglalásának menetéről.

Az általunk vizsgált jelentéseket kezdetben Francesco Buonvisi, a császár mellé rendelt nuncius jegyezte. A kitűnő diplomáciai és politikai talentummal rendelkező bíboros (1626–1700) a kölni (1670–1672) és varsói (1672–1675) nunciátúrán is dolgozott, így mire Bécsbe került, olyan tapasztalt diplomatának számított, aki ismeri a régiót, s átlátja kora geopolitikai folyamatait. Bécsi kinevezése során azzal bízták meg, hogy a XIV. Lajos francia királlyal zajló konfliktus helyett igyekezzen a Habsburg Monarchia erőit a lengyelekkel együtt az oszmán-ellenes harcra koncentrálni.⁷ Kanizsa visszafoglalása idején azonban éppen nem működött pápai követ a császárvárosban: Buonvisi 1675-től 1689 szeptemberéig látta el hivatalát, s ezt követően csak hosszú huzavona után,⁸ 1692-ben érkezett meg az új nuncius Sebastiano Antonio Tanara személyében. A köztes időszakban az ügyvitelt Francesco Tucci apát, nunciátúrai auditor látta el. Ennek értelmében a híreket is ő küldte Bécsből Rómába.⁹

A blokád menete és a vár átadása

Bécs 1683-as, sikertelen oszmán ostromát követően kivételes lehetőség adódott a magyar királyi koronát is viselő I. Lipót császár számára, hogy a Szent Liga keretében, a keresztény Európa számos államának katonaságát tömörítő seregei segítségével felszabadítsa Magyarország megszállt területeit. Ennek keretében a következő években számtalan fontos erősség és város került ismét keresztény fennhatóság alá. 1686-ban elfoglalták Budát, a következő évben Nagyharsánynál győzték le az oszmán hadakat, 1688-ban elesett Fehérvár, valamint Belgrád is. A Dunántúlon így már csak Kanizsa és Szigetvár oszmán helyőrsége tartott ki, ám 1689 tavaszára az utóbbi erőd is kapitulált.¹⁰

Ennek következtében Kanizsa gyakorlatilag az utolsó oszmán erődként mintegy zárvány maradt a már romjaiban sem létező egykori hódoltság délnyugati szélén. Ennek hátterében az állhatott, hogy a keresztény hadvezetés számára egyértelmű volt, hogy a Duna vonalán zajló, központi hadi eseményekre a kanizsai helyőrség méretéből és a földrajzi távolságok nagyságából adódóan nem tudott hatást gyakorolni. Ennek ellenére a híres végvár továbbra is veszélyt jelentett, s így blokádjának, elfoglalásának gondolata már Buda visszafoglalásának évében, 1686-ban felbukkant, azonban bár több kivételes alkalom is adódott volna, mindez nem realizálódott.¹¹ Végül 1688-ban Batthyány II. Ádám dunántúli főkapitány a Kanizsa ellen vetett végek főkapitányaként kapta azt a feladatot, hogy vegye blokád alá, szigetelje el a háttországától Kanizsát, és akadályozza meg az élelembeszerzést a környező területekről. 4000–6000 fős serege már júliusban Kanizsa alatt táborozott, a tényleges ostromzár azonban csak később vette kezdetét, amikor is Batthyány és Zichy István komáromi vicegenerális seregei teljesen körülvették a várat. Hozájuk csatlakozott Erdődy Miklós gróf báni katonasága 1690 februárjában.¹²

⁶ Fraknoi 1903, 491.; Scheffler 1914, 21–37.; Tusor 2004, 75. A későbbi kapcsolatokra: Mihalik 2016, Mihalik 2021.

⁷ Életéről, bécsi tevékenységéről legújabban: Merlani 2023.

⁸ A pápa Corsini Lorenzo udvari kamarást nevezte ki Buonvisi után bécsi nunciának. A később XII. Kelemen néven pápává választott Corsini azonban Bécsben nem fogadták el, kinevezését sértésnek tekintették. Scheffler 1914, 56.

⁹ Scheffler 1914, 20., 55.

¹⁰ A visszafoglaló háborúkról átfogóan legutóbb: Domokos 2020.

¹¹ Vándor 1994, 385.

¹² Vándor 1994, 388.

Annak ellenére, hogy többen felvetették egy gyors ostrom sikerességének lehetőségét, komolyabb fegyveres összecsapásra nem került sor. Mindazonáltal az idő meghozta a várt eredményt: az oszmán helyőrség az éhezés és a kilátástalanság miatt egyre elkeseredettebb állapotba került, s márciusban elkezdődtek a kapitulációs tárgyalások. Abban állapodtak meg, hogy a Fehérvár őrsége által kiharcolt kapitulációs pontok¹³ alapján feladják a várat, ehhez azonban Bécs jóváhagyása is kellett. Így Batthyány követeket küldött az uralkodóhoz, akikhez a helyőrség vezetője, Musztafa kanizsai pasa is csatlakozott. További több, magas szintű tárgyalást követően megállapodtak a vár átadásának menetéről, s végül Lipót megerősítette a kapitulációs megállapodást. A küldöttség visszaérkezését követően, 1690. április 12-én az utolsó kanizsai pasa elhagyta a 90 évig birtokolt várat. Másnap a megmaradt, nagyjából 1600–1700 fős oszmán katonaság is kivonult, Légrádba ment, ahol behajózva útnak indult a déli oszmán területek felé. Ezt követően vette Batthyány és Zichy birtokba Kanizsát.¹⁴

Hírek és haditervek a bécsi nunciaturáról

Buonvisi bécsi nuncius már Buda visszafoglalása évében, 1686-ban több jelentésében megemlítette Kanizsát, illetve a kanizsai török helyőrséget. Március 31-i jelentésében megemlékezett a budai, kanizsai és

szigeti török lovasok mozgásáról,¹⁵ a nyár folyamán a kanizsai helyőrség elleni esetleges védelemről,¹⁶ valamint a helyőrségnek egyéb oszmán erődökkel való kapcsolattartásának felszámolásáról.¹⁷ A nunciatura levelezésében ugyanezen év szeptemberében azon hírről is megemlékeznek, miszerint az oszmánok Fehérvár és Szigetvár mellett Kanizsa megtartására törekednek a Dunántúlon.¹⁸

Buonvisi nemcsak nyomon követte a magyarországi hadi eseményeket, hanem a pápai segélypénzek felett diszponálva maga is beleszólt az események alakulásába. Így nem csak leíró jelentésekben továbbította a frontokról kapott híreket, hanem maga is felvázolt több haditervet, s kezdeményezett nem egy, Kanizsával kapcsolatos lépést. 1685-ben például ötvenezer forint jutalmat ígért egy magyar főúrnak, azon esetre, ha Kanizsát vagy Fehérvárt meglepetéssel elfoglalja.¹⁹ A hadi események pontos menetére is voltak elképzelései: úgy vélte, hogy kezdetnek Székesfehérvárat, Szigetvárat, Egert és Szegedet kell elfoglalni, Kanizsát pedig körül zárni, valamint az eszéki hidat elfoglalni, s ezt követően lehet Buda elfoglalását előkészíteni.²⁰ Később, 1685 decemberében készült egy még részletesebb terve, ahol Kanizsa ostroma szintén a fontos, tervezett hadi események között szerepel.²¹

A hadi események változásával terveit is frissítette: 1688 elején úgy vélte, hogy Fehérvár ostromát követően Kanizsa és Sziget előtt kis erődöket kell építeni, s azokba ötszáz német katonát és magyar lo-

¹³ A fehérvári kapituláció az egrit másolta. Vö. Jeney 1971, 16–19.; Szakály 1989, 17.; Tóth 2013, 138. Így gyakorlatilag a kanizsai az egrit mintájára készült.

¹⁴ Pickl 1992; Vándor 1994, 384–392.; Szita 1994, Szita 1995; Rózsa 1997; Tóth 2013, 136–156. A vár további sorsára: Oross 2006.

¹⁵ „Dalla parte del Danubio apparisce la debolezza de’ Turchi, sentendosi, che le milizie raccolte fuggivano e mancavano di vettovaglie, e per trovarne si erano radunati 8 cento Cavalli de i Presidii di Buda, Canissa e Ziget, et havevano fatto una scorreria con qualche preda, che li era poi stata ritolta dalli Ungari confinarii.” *Relationes* 62. Emellett egy júniusi levelében Kanizsát Zalavár esetében földrajzi viszonyítási pontként is használta: „L’Abbate di Salavar, vicino a Canissa, ha scritto sotto li 3. del corrente [...]” Uo. 104.

¹⁶ „Gl’Ungari terranno angustiat i Presidii di Canissa e di Albaregale, mentre scorrerà sotto questa la Cavalleria Alemanna per consumare i foraggi.” *Relationes* 107., „La Cavalleria sotto il Maresciallo Caprara consumava i foraggi sotto Albaregale, et impediva a i Turchi le raccolte; e si è mandato ordine che si spinghino verso Canissa altre milizie, per spalleggiare gl’Ungari, che intendono di fare la raccolta sotto quella Piazza, per angustiarla maggiormente [...]” Uo. 126.

¹⁷ „[...] fortificando Pest, e Vaccia, e pigliando Hattwan, per impedire la comunicazione d’Agria; e da quest’ altra parte pigliare Capisuar e Pallotta, e meglio fortificarli, per impedire l’altra comunicazione con Albaregale, Canissa; e Zighet; e veder poi, che cosa facesse nell’Inverno l’afflitto Presidio di Buda [...]” *Relationes* 162.

¹⁸ „[...] e l’istesso ordine si dice essere stato dato di abbandonare tutti i luoghi fra il Danubio e la Drava, per conservare solamente Zighet, Canissa; et Albaregale.” „e potremo aiutare il Rè in caso di bisogno; ma presentemente bisogna che non c’inoltriamo tanto, che manchino i viveri et i foraggi, e che perdiamo più di quello che non si è fatto nel lungo e contrastato assedio di Buda; perchè se si verificherà quello che hanno deposto i Prigioni, pensano di conservare fra’l Danubio e la Drava solo Sighet, Kanissa et Albaregale, e distruggere tutto il remanente; onde non potremo scostarsi da’ fiumi, e sopra di essi faremo le provisioni, per andare a dirittura a Belgrado nella futura Campagna [...]” *Relationes* 209, 218.

¹⁹ Fraknói 1886, 142., Fraknói 1903, 441.

²⁰ Fraknói 1886, 162–163., 201., Fraknói 1903, 448.

²¹ Fraknói 1903, 449. Badeni Hermann, az Udvari Haditanács elnöke is javasolta Kanizsának a keresztény főszereg által végrehajtott ostromát. Tóth 2021, 147.

vasságot elhelyezve elzárhatnák a két várat.²² Az év közepén, június folyamán Batthyány Ádám arról tájékoztatta a nunciust, hogy Kanizsa körülzárását el kell halasztania, mert nincs elég pénze katonák fogadására. Buonvisi – hasonlóan 1601-hez – a felettébb fontos vár blokádjára a pápai segélypénzekből kívánt egy nagyobb, 15 000 forintos segítséget nyújtani. Mindez azonban nem valósult meg, Lipót ugyanis időközben gondoskodott a hiányzó pénzről, s megkérte a nunciust, hogy ezt az összeget inkább Caprara tábornoknak küldje meg, hogy hadait ő is megindíthassa. Ennek Buonvisi eleget is tett, így a pápai segély Kanizsa helyett más keresztény sereg felé indult útnak.²³ Ugyanakkor egy másik, Kanizsát érintő ötletéről is megemlékezett: egy ferences szerzetesnek pénzt adott olyan étező anyagok gyártására, melyekkel a tervek szerint a tél folyamán Fehérvár, Kanizsa, Eger és Várad erőseiben pusztítást lehetett volna tenni.²⁴ A nem mindennapi ötlet esetleges kanizsai megvalósulásáról, s ezáltal a befektetés sikeréről nincs tudomásunk.

A tényleges kanizsai hadi eseményekről szóló első ismert hírek már Buonvisi ideiglenes utódjától, Francesco Tuccitól származnak, s a már a régóta tartó ostrom esemény(telenség)eiről tudósítanak. Tucci 1690. február 19-i hírei szerint a váradi és a kanizsai blokádok kapcsán nem érkezett Bécsbe semmi fontos híradás.²⁵ Mindez hamarosan megváltozott: március

1-jén arról értesítette a nunciatura Rómát, hogy a kanizsai blokád kapcsán a magyarok nagy nélkülözésről beszélnek.²⁶ A vár tarthatatlanságát mindennek következtében a törökök is hamar belátták. A március 19-i hírek arról szóltak, hogy Batthyány Ádám küldötte szerint már elkezdődtek a kanizsai törökökkel a vár átadásáról szóló tárgyalások.²⁷

A tényleges kapitulációt ugyanakkor komoly tárgyalások előzték meg, melynek során szükségessé vált a mindkét fél számára elfogadható kapitulációs pontok kidolgozása. Ennek egyik első hírét március 26-án írták meg Rómába: Kanizsa kapitulációja kapcsán Egerhez és Fehérvárhoz hasonlóan Bécsbe kell mennie a kanizsai oszmán tárgyalófélnak.²⁸ Minderre a császárvárosban került sor: az április 2-i hírek szerint pár napja három török követ érkezett Bécsbe a kapituláció miatt,²⁹ amit a császár aznap³⁰ fog aláírni, s ezzel távoznak a török követek. A kapitulációs pontok közül a nunciaturai hírek közé bekerült az 5., amely szerint a Drávához fogják szállítani a kivonuló oszmán katonaságot és családtagjaikat, majd onnan behajózva indulnak a megmaradt déli oszmán területek felé.³¹

Április 9-én még arról írtak Bécsből Rómába, hogy várják a Kanizsa átadásáról szóló híreket.³² Ez nemhiába nem érkezett még meg, ugyanis csak 12-én kezdte el a kanizsai oszmán had a kivonulást.

²² Fraknoi 1886, 244., Fraknoi 1903, 481.

²³ Fraknoi 1886, 250., Fraknoi 1903, 484–485.

²⁴ Relations 213.; Fraknoi 1886, 211.

²⁵ „Delle bloccate di Gran Varadino e di Canissa non si sente nuovita considerabile, mentre non possono sbringersi a segno di levar a quei presidii ogni minimo aiuto e speranza.” AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 217. 94r.

²⁶ „Scrivono i Croatti haver fatta nuova incursione et occupato un luogo vicino a Possega, come gli Ungari della bloccata di Canissa tornano a dire che quella piazza sia in gran penuria come hanno sparso più volte.” AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 217. 188v.

²⁷ „Questa matt.a e venuto un offitiale mandato del generale Budiani per dare avviso a S. M. che i Turchi di Canissa havevano mandato fuori per trattar di rendersi come si era subito cominciato a stendere la capitulatione non ancor permutati gli ostaggi.” AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 217. 131r.

²⁸ „Ha S.M.ta mandato a Canissa un segretario di Guerra con foglio sottoscritto e con instrusione di [141v] concedere a quel presidio tutte le sodisfazioni scusa che habbiano da venit qua i deputati Turchi come fecero quelli di Erla e Albaregale mentre importa troppo da sollecitudine e per divani e l'altro si aspetta l'avviso del seguito.” AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 217. 141r. Hasonlóan, bár bővebben számol be minderről egy, március 23-i bécsi tudósítás: „Miután az elmúlt vasárnap Kanizsától Budiani úr, – aki egy kiváló magyar nemes úr és kitűnő katona – azzal a hírrel érkezett ide, hogy a török helyőrség, miután nagyon szorult helyzetbe jutott, e hó 16-án végre, bizonyos feltételek mellett feladja, és átadja a várost és a várat. Ezek a feltételek hasonlóak vagy csaknem azonosak Székesfehérvár, Eger, Szigetvár kapitulációja alkalmával megkötött feltételekkel. A császári haditanács részéről Bazzo tegnapelőtt postakocsin a kész tervvel Kanizsára elutazott, hogy a császári jóváhagyást mind a törökökkel, mind a blokádot vezető tábornokkal Budiani gróffal aláírassák. Remélhetőleg a törökök néhány nap múlva választ megadják.” Szita 1994, 103. Vö. Szakály 1989, 17.; Pickl 1992, 87.

²⁹ Pickl szerint Andrassy Péter és Festetics Pál kíséretében nem három, hanem két előkelő török utazott Bécsbe. Pickl 1992, 87.

³⁰ Valójában április 1-jén írta alá az uralkodó a kapitulációs pontokat. Pickl 1992, 88.

³¹ „Giovedì giunsero qua convogliati tre Turchi di Canissa per ricevere la capitulatione sottoscritta da S. M. Ces.a come hoggi sarà sottoscritta con la quale saranno rispediti i Turchi sud.i e tra gl'altri punti di d.a capitulatione che si potrà vedere per la posta sequente in e che li Turchi di Canissa saranno condotti al Dravo et [...] in barcati per di la da vidino a dove saranno incontrati.” AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 217. 148r. A kivonuló törökök elszállításáról: Pickl 1992, 89.

³² „Si sta ad ogni momento aspettando che venga da Canissa la relazione dell'essersi eseguita la capitulatione sottoscritta da S. M. con le solite notizie.” AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 217. 150v. Mindemellett Tucci 1690. április 9-én már arról írt, hogy a kanizsai janicsárok már a békéről beszéltek. AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 216. 28r.

Ennek híreire ugyanakkor nem kellett sokat várni: pár nappal később „gróf Kéri”³³ gyorskocsival vitte Bécsbe, s április 16-án már részletes hírek indultak az Örök Városba róla. Ezek arról szóltak, hogy a törökök, miután a császár által ratifikált kapitulációs pontokkal visszatértek Kanizsára, a helyőrség április 9-én átadta az erősség egyik kapuját.³⁴ A kivonulók létszámát is megírták: 2500 fő távozásáról szóltak, melyek közül 600 fő volt fegyverforgatásra alkalmas.³⁵ Állítólag még több hónapra elegendő liszttel rendelkeztek, de a kilátástalan védelmet végül az oszmán hadvezetéstől való elszigeteltségük okán feladták.³⁶

A Rómába küldött kanizsai vonatkozású híradások nem érnek véget a vár visszafoglalása hírének közlésével. Egy héttel később, április 23-án ugyanis a 90 évig a félhold birtokában lévő vár visszafoglalása felett érzett öröm hírét is lejegyezték: a császárvárosban, az udvar egyik reprezentatív templomában, az

Augustinerkerkhében Te Deumot énekeltek, a veszprémi püspök, Széchényi Pál pedig a frissen visszafoglalt várban mondott ünnepi szentmisét.³⁷

Végül a hónap végén, április 30-án Francesco Tucci arról értesítette Rómát a kanizsai ferencesek miséjéről és körmenetéről, illetve arról, hogy a kanizsai törökök közül többen a felszabadított várban maradtak, immár keresztény fennhatóság alatt.³⁸ Mindezekon kívül a jelentéshez illesztettek egy korabeli, *Articoli della capitolazione della resa di Canisa, insieme colla ratificazione Cesarea* címet viselő nyomtatványt is, amely az I. Lipót által ratifikált kapitulációs pontokat tartalmazta olasz nyelven.³⁹

Végezetül meg kell jegyezni, hogy Itáliában nem csak a pápai Államtitkárság követte a magyarországi, s ezen belül a kanizsai vonatkozású híreket, elsősorban Észak-Itáliában szintén nyomon követték a történéseket.⁴⁰ E források összegyűjtése, kiadása és elemzése még várat magára.

³³ Vö. egy 1690. ápr. 20-i bécsi hírral: „Három nappal ezelőtt Kanizsáról megérkezett gróf Kéry postakocsival, és magával hozta, hogy átadja azokat az aranyláncon függő kulcsokat, amelyet a janicsáragától átvett gróf Batthany.” Szita 1994, 111.

³⁴ Vö. Zichy István április 9-i levelét: „tegnap délután 5 óra tájban hozzávetőlegesen száz győri muskétással Kanizsa várának Szigeti kapuját megszállták.” Szita 1994, 106.

³⁵ A kortársak véleménye megoszlott a helyőrség nagyságát tekintve, általában 2500–3000 fő közé tették, ami a hosszú blokád során egyébként is drasztikusan csökkent. Laurentius Schaffen például kanizsai foglyok elbeszélésére hivatkozva 2000 janicsárról, 600 szpáhiról, tehát 2600 fős katonaságról, valamint 5000 civilről tudott, egy másik kortárs pedig 600 főre tette a blokád végére maradt török őrség létszámát. Szita 1995, 57–59., 123.

³⁶ „Si seppe per espresso giunto mercordi sera che ritornato a Canissa l’Aga con la ratificazione Cesarea datale qui, haveva quel presidio nel giorno de 9. ceduta alli nostri una porta di quella fortezza, e hiersera vennequa il conte Kéri con assicurare che la piassa resbacca totalia.te evacuata de Turchi, et in potere de nostri, [153v] essendone uscite due milla cinque cento anime tra la quali sei cento atte alle armi, dice che vi havessero tuttavia farina da mantenersi per più mesi ma che per qualche scascita di denaro e per non haver potuto da molto bene po in qua haver lett.re ne amico alcuno del P.o visiti havevanno risoluto di rendessa avanti di esser nella necessità di darsi a discrettione.” AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 217. 153rv.

³⁷ AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 217. 173r. Ld. még egy kortárs beszámolóját: „Én ott voltam a vár végleges kiürítésének eseményeinél. Délelőtt még részt vettem azon a misén is, amelyen újra és újra Te Deumot zengett a nép, miközben egy német pap prédikált és egy magyar főpap, a veszprémi püspök, ünnepélyes nagy szent misét tartott, majd ezt követően magyarul szólt az egybegyűltekhöz. Ennek megtörténte után a moszlimok templomához, illetve mecsetjéhez vonultak, és a püspök azt keresztény templommá szentelte fel, háromszori áldást osztva ki a népnek.” Szita 1994, 110. Továbbá egy, április 18-án kelt haditudósítás: „Vasárnap az összes népek jelenlétében tartott szentmisén felhangzott Te Deum Laudamus. Ez 16-án történt. Két jezsuita atya celebrálta egy előkelő püspök jelenlétében a felemelő hangulatú misét. A jezsuiták már korábban - pár nappal birtokukba vették a templomot, amelyet a császár utasítására, a hozzátartozó összes kellékekkel együtt átadtak a Franciscanusoknak, akik azt ünnepélyes külsőségek között átvették az atyáktól.” Uo. 111. A környező ladiszlaita konventek is megemlékeztek minderről: „A jezsuita atyák, akik már korábtól ott tartózkodtak és birtokban voltak, helyet kaptak az erődben. [...] Mivel azonban ők soha előtte nem birtokoltak ott, miután a mi testvéreinket bemutatták az előbb dicsért Parancsnoknak, Kanizsát újonnan nekünk adta.” Kéring 2006, 297. Vö. Kanász 2014., Siptár 2019, 135–136.

³⁸ AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 217. 182v.

³⁹ AAV, Segr. Stato, Germania, vol. 217. 183r. Ezúton köszönöm Mihalik Bélának, hogy 2023-ban a vatikáni levéltárban felhívta a figyelmemet e forrásra.

⁴⁰ Érzékletes példa az 1689. szeptember 4-én, Bécsben kelt levél, melyben Girolamo Branchi a Farneséket informálta többek közt a kanizsai blokádot fenntartó keresztény katonaság által elpusztított gabonáról, valamint a török helyőrséggel folytatott összecsapásról, s az ebből származó veszteségekről. ASPr, Carteggio Farnesiano Estero, busta 91. (Germania), s.p. Ld. még: A seregek elhelyezkedésének leírása közben kiemelte, hogy az egyik (fő)seregnek a Duna mentén, míg egy másiknak Kanizsa közelsége miatt Stájerország és Horvátország között kell lennie. „Le grand Corps sera vers le Danube s’opposer au G.V. [Grand Vizir] qui doit estre de [...], et le 3e sera entre la Stirie et la Croatie qui sont fort exposées a cause de Canise qui en est fort près, ce dernier Corps icy sera composé des Regimens de Saran, Dragons, de Celuy de Reckiem d’Infanterie et de la moitié de Celuy de Heister, Infanterie aussy, auquel on joindra un corps de Cravates, l’on ne doit point encore qu’il le commandera.” Uo. busta 119. no. 323. Ezúton köszönöm Oláh P. Róbert kollégám segítségét! Az írott szövegek mellett Kanizsa visszafoglalásának nemzetközi ismertségét az a tény is jól mutatja, hogy számtalan korabeli metszet készült az újra keresztény kézre kerülő várról. Vö. Szalai 2006, 92–98.

Összegzés

A pápaság a kezdetektől fogva figyelemmel kísérte, és változó intenzitással, de katonailag, diplomáciailag és anyagilag is támogatta a magyarországi oszmán-ellenes küzdelmeket. Ennek keretében Kanizsa 1600., 1601. és 1664. évi ostromáról, valamint az 1690. évi visszafoglalásáról is folyamatosan és behatóan tájékozódott. A Kanizsával kapcsolatos fő információs csatornát a magyar királyi koronát is viselő császár mellett működő nunciatúra jelentette, amely rendszeres jelentéseivel tájékoztatta az Örök Várost. Ezekből azt láthatjuk, hogy már Buda 1686. évi felszabadítását megelőzően felmerült Buonvisi nunciusról Kanizsa blokádjának és elfoglalásának lehetősége. Bécsi munkásságának végéig több haditervet is kidolgozott, melyben az egyik utolsó oszmán kézen lévő vár elfoglalása fontos szegmenst jelentett. Sőt, 1688-ban jelentős pápai segélypénzt is hajlandó lett volna a kanizsai blokádhoz szükséges haderő felfogadására fordítani.

Buonvisi távozása után ideiglenesen Francesco Tucci látta el a nunciusi feladatokat. Ő jelentett a kanizsai oszmán helyőrség egyre aggasztóbb állapo-

táról, a kapitulációs tárgyalások kezdeteiről, a bécsi megbeszélésekről, majd magáról a vár átadásáról. A hírek nem értek itt véget, Tucci jelentett ugyanis a vár visszafoglalása miatt mondatott bécsi Te Deumról, valamint a Kanizsán celebrált püspöki szentmiséről, s a ferencesek és jezsuiták megjelenéséről. Mindez arra enged következtetni, hogy bár a közel 90 évvel korábbi ostrommal ellentétben 1690-ben nem harcoltak pápai zsoldosok Kanizsa alatt, de a pápaság, valamint a Szentszék diplomáciai testülete továbbra is követte az itteni hadi eseményeket, tisztában volt Kanizsa stratégiai fontosságával. A korábbi években, XI. Ince pápa alatt nyújtott diplomáciai, valamint anyagi segítségnyújtása pedig alapvetően járult ahhoz hozzá, hogy a kanizsai vár fokán a félhold helyére a kereszt kerülhessen.⁴¹ Mindebből jól látszik, hogy Róma szemszögéből Kanizsa nem önmagában volt fontos, hanem egy nagy eszme: a keresztény területek felszabadítása szempontjából értelmezhető. E régi gondolat végül megvalósult, nem csak Kanizsa, hanem egész Magyarország felszabadításához vezetett. Mindez pedig elhozta Kanizsa számára is a csendes gyarapodás és békés építkezés régóta várt idejét.

Rövidítések

AAV – Archivio Apostolico Vaticano
ASPr – Archivio di Stato di Parma

TGyM – Thúry György Múzeum

Irodalomjegyzék

Bischoffshausen 1900 – Bischoffshausen, Sigismund Frh. von: Papst Alexander VIII. und der Wiener Hof (1689–1691). Stuttgart–Wien, 1900.

Brunelli 2021 – Brunelli, Giampiero: La santa impresa. Le crociate del papa in Ungheria (1595–1601). Roma, 2018., Uő.: „A legszörnyűbb megközelítések”. Kanizsa, 1601. In: Kanász Viktor – Nagy-L. István (szerk.): Európa elfeledett hadszíntere. A tizenöt éves háború és Magyarország (1591–1606). Budapest, 2021, 147–168.

Domokos György: A törökellenes visszafoglaló hábo-

rú (1683–1699). In: Mészáros Kálmán (szerk.): Magyarország hadtörténete II. Budapest, 2020. 405–446.

Fraknói 1886 – Fraknói Vilmos: XI. Ince pápa és Magyarország fölszabadítása a török uralom alól. Budapest, 1886.

Fraknói 1903 – Fraknói Vilmos: Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római szent-székkal. 3. Budapest, 1903.

Jeney 1971 – Jeney Károly: Székesfehérvár körülvárosa és visszafoglalása 1688-ban. (Fejér Megyei Történeti Évkönyv 5.) 1971. 7–21.

⁴¹ A nunciások figyelme és a nunciatúra iratanyaga a későbbi századok kapcsán is több fontos nagykanizsai vonatkozású forrást őriz. Ezek közül kiemelkedik a kanizsai plébánia dismembratója, s a felsővárosi Jézus Szíve plébánia megalapítása körüli hosszú vita, amelynek szálai Rómáig is elértek. Erről a későbbiekben részletesen fogok írni.

- Kanász 2014 – Kanász Viktor: Jezsuiták a török kori Kanizsán. In: Társadalom- és életmód-történeti kalandozások térben és időben. A nyugat-dunántúli végektől a Kárpátokig. Szerk.: J. Újváry Zsuzsanna. Piliscsaba, 2014, 55–63.
- Kanász 2021 – Kanász Viktor: Kanizsa 1600–1601. évi ostromainak korabeli megítéléséről és emlékeztéről. In: Európa elfeledett hadszíntere. A tizenöt éves háború és Magyarország (1591–1606). Szerk.: Kanász Viktor – Nagy-L. István. Budapest, 2021, 169–244.
- Kéring Mária: Nagykanizsa egyházai (1690–1848). In: Nagykanizsa városi monográfia II. Szerk.: Lendvai Anna – Rózsa Miklós. Nagykanizsa, 2006, 293–340.
- Kovács 2022 – Kovács Zita: Mantovai és modenai hercegek kapcsolatai a Magyar Királysággal a 16–17. században. I. Vincenzo Gonzaga mantovai herceg szerepe Kanizsa 1601. évi ostromában. In: Műhelymunkák IV. Szerk.: Zentainé Kollár Andrea – Dávid Kinga. Szeged, 2022, 140–161.
- Kruppa 2019 – Kruppa Tamás: Olasz csapatok Kanizsa alatt 1601-ben. In: „...ugy irhassak, mint volt...”. Szerk.: Bagi Zoltán Péter. Szeged, 2019. 139–149.
- Kruppa 2020 – Pápai csapatok Magyarországon (1595–1597, 1601). Gianfrancesco Aldobrandini levelezését feltárta, közreadja és a kísérőtanulmányt írta: Kruppa Tamás. Budapest–Róma, 2020. (Collectanea Vaticana Hungariae I/17.)
- Merlani 2023 – Merlani, Giulio: Papato e politica internazionale nel Seicento. Il nunzio Francesco Buonvisi alla corte di Leopoldo I d’Asburgo imperatore e re d’Ungheria. Budapest–Roma, 2023. (Collectanea Vaticana Hungariae I/22.)
- Mihalik 2016 – Mihalik Béla Vilmos: A Szentszék és a magyar választófejedelemség gondolata a 17. század végén. Történelmi Szemle 58. 2016/3. 383–407.
- Mihalik 2021 – Mihalik Béla Vilmos: A Szentszék magyarországi egyházpolitikája a 17. század végén. Történelmi Szemle 63. 2021/4. 631–670.
- Norton 2017 – Norton, Claire: Plural pasts. Power, identity, and the Ottoman sieges of Nagykanizsa Castle. Abingdon–Oxon–New York, 2017.
- Oross 2006 – Oross András: Dokumentumok a kanizsai vár 1702–1703. évi lerombolásának történetéhez. Levéltári Közlemények 77. 2006/137–187.
- Picid 1992 – Picid, Othmar: Die Kapitulation der Festung (Nagy)Kanizsa der „Hauptfestung des Osmanischen Reiches” am 13. April 1690. (Zum 300. Jubiläum der kaputalation der letzten türkischen Garnison Transdanubiens). In: Zalai Múzeum 4. 1992, 85–93.
- Rózsa 1997 – Rózsa Miklós: Az első hivatalos intézkedések a török uralom alól felszabadult Kanizsán 1690-ben. (Zalai Múzeum 7.) 1997, 45–50.
- Relationes 1886 – Monumenta Vaticana Hungariae II/1–2. köt. Buonvisi bíbornok bécsi nuntius jelentései. Budavár felszabadításának kétszázados emlék-ünnepé alkalmából közreboicsátva. Budapest, 1886.
- Scheffler 1914 – Scheffler János: VIII. Sándor pápa és a bécsi udvar (1689–1691). A Vatikáni Levéltár okmányai alapján. Ungvár, 1914.
- Siptár 2019 – Siptár Dániel: A kanizsai jezsuita misszió a Litterae Annuae tükrében (1690–1702). In: Erőgyűjtés és újrakezdés. A veszprémi egyházmegye története a 17. században. Szerk. Karlinszky Balázs – Varga Tibor László. (A veszprémi egyházmegye múltjából 33.) Veszprém, 2019, 129–166.
- Szakály 1989 – Szakály Ferenc: Székesfehérvár visszafoglalása 1688. május 19-én. (Fejér Megyei Történelmi Évkönyv 19.) Székesfehérvár, 1989, 13–20.
- Szalai 2006 – Szalai Béla: Magyar várak, városok, falvak metszeteken 1515–1800. I. A mai Magyarország. Budapest, 2006.
- Szita 1994 – Szita László: Dokumentumok a kanizsai blokád és a vár kapitulációjának történetéről. 1688–1690. (Somogy megye múltjából 25.) Kaposvár, 1994, 51–124.
- Szita 1995 – Szita László: Újabb adatok a kanizsai blokádharc és kapituláció történetéhez, 1688–1690. (Zalai Gyűjtemény 36/1.) Zalaegerszeg, 1995.
- Szovák 2018 – Szovák Márton: Kanizsa másodszor. Federico Ghislieri haditerve Kanizsa visszafoglalására (1602). Lymbus 2018, 193–209.

Tóth 2013 – Tóth Hajnalka: A Kanizsával szembeni végvidék Gyöngyösi Nagy Ferenc levelezése tükrében (1683–1690). Szeged, 2013.

Tóth 2021 – Tóth Ferenc: A hercegség nélküli herceg. Lotharingiai Károly (1643–1690). Pécs–Budapest, 2021.

Tusor 2004 – Tusor Péter: A barokk pápaság. Budapest, 2004.

Tusor 2016 – Tusor, Péter: The Baroque Papacy (1600–1700). Viterbo, 2016.

Tusor 2022 – Tusor Péter: Monumenta és Collectanea. Magyar történeti kutatások a Vatikánban (1881–2021). (Collectanea Vaticana Hungariae I/20) Budapest–Róma 2022.

Vándor 1994 – Vándor László: Kanizsa története a honfoglalástól a város török alóli felszabadulásáig. In: Béli József – Rózsa Miklós – Rózsáné Lendvai Anna (szerk.): Nagykanizsa városi monográfia. 1. Nagykanizsa, 1994, 215–424.

1. kép: XI. Ince pápa síremléke a Szent Péter bazilikában.
Fotó: Kanász Viktor

2. kép: Francesco Buonvisi nuncius. Fotó: Wikimedia

3. kép: XI. Ince szobra a budai várban. Damkó József alkotása.
Fotó: Kanász Viktor

4. kép: VIII. Orbán pápa szobra a Capitoliumon.
Fotó: Kanász Viktor

5. kép: Kanizsa a 17. század végén. Gabriel Bodenehr alkotása.
Thúry György Múzeum, K55.42.

6. kép: A törökök elhagyják Kanizsát – korabeli metszet. Országos Széchényi Könyvtár, Régi Nyomtatványok Tára, App. M. 1064.

Viktor Kanász

News and military plans of the Nunciature in Vienna on the 1689–1690
blockade and recapture of Kanizsa

From the beginning, the papacy monitored and supported the anti-Ottoman struggles in Hungary militarily, diplomatically, and financially. In this context, they were continuously and thoroughly informed about the occupation of Kanizsa in 1600, the unsuccessful recapture attempts in 1601 and 1664, and the recapture in 1690. The main information channel related to Kanizsa was the nunciature operating alongside the emperor – who also wore the Hungarian royal crown – informing the Eternal City with its regular reports. From these, we can see that even before the liberation of Buda in 1686, Nuncio Buonvisi had already considered the possibility of blockading and occupying Kanizsa. Until the end of his work in Vienna, he developed several military plans, in which the capture of one of the last castles in Ottoman hands was an important segment. Moreover, in 1688 he would have been willing to use considerable papal aid money to hire the forces needed for the blockade of Kanizsa.

After the departure of Buonvisi, Francesco Tucci temporarily assumed the duties of nuncio. He reported on the increasingly worrying state of the Ottoman garrison at Kanizsa, the beginning of the capitulation negotiations, the discussions in Vienna, and then the surrender of the castle. The news did not end there, as Tucci reported on the *Te Deum* in Vienna said due to the recapture of the castle, as well as on the episcopal mass celebrated in Kanizsa, and on the appearance of the Franciscans and Jesuits. All this suggests that, unlike the siege almost 90 years earlier, no papal mercenaries fought under Kanizsa in 1690, but the papacy and the diplomatic corps of the Holy See, continued to follow the military events here and were aware of the strategic importance of Kanizsa. In the previous years, the diplomatic and financial assistance provided during the reign of Pope Innocent XI fundamentally contributed to the change of the crescent moon to a cross on the cape of the Kanizsa castle.